

RawMaterials

Connecting matters

"Potencijal bosanskohercegovačkih ugljeva kao sirovine u proizvodnji grafen oksida"

Suzana GOTOVAC ATLAGIĆ i Ljiljana TANKOSIĆ

Univerzitet u Banjoj Luci

Prirodno-matematički i Rudarski Fakultet

Co-funded by the
European Union

Tuzla, Bosnia and Herzegovina | April 18, 2024

RIS
Briefcase
of mineral applications

3D
Briefcase
of mineral applications

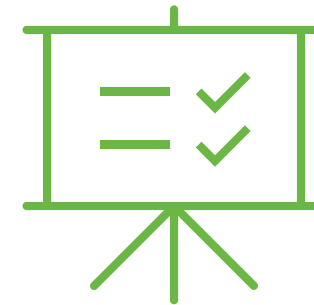
The
Briefcase
of mineral applications

Suzana i Ljiljana

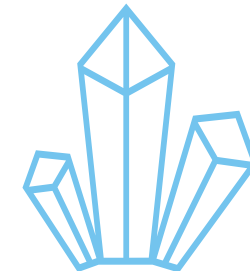
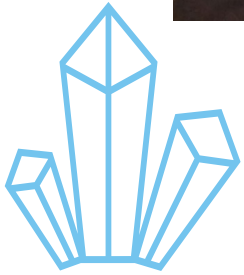
(prijateljstvo i kolegijalnost)

- Radimo na promociji nauka o materijalima zajedno oko 6 godina
- Smatramo da je vedrina u komunikaciji i nesebičnost nešto što treba da pokreće nauku
- Smatramo rudarstvo/geologiju i hemiju/tehnologiju naukama koje u našoj zemlji pokazuju moć svoje sinergije
- Uspješno publikujemo, radimo analize zajedno, kreiramo projekte i dopunjujemo se
- Svoje studente smatramo svojim sadašnjim a ne samo budućim kolegama
- Mentorstvo i razvoj mladih kolega nam je svetinja
- Isti entuzijazam ulažemo i u projektima vrijednim samo 2000 KM i onim od 1 500 000 KM

Naši geolozi, naši prinčevi!

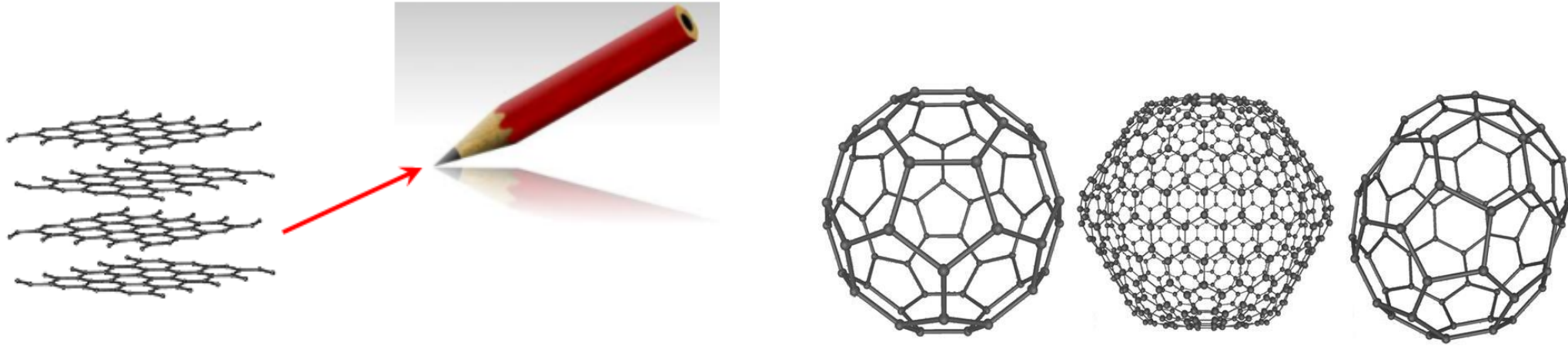

Još jedan potencijalni naslov za današnje izlaganje:

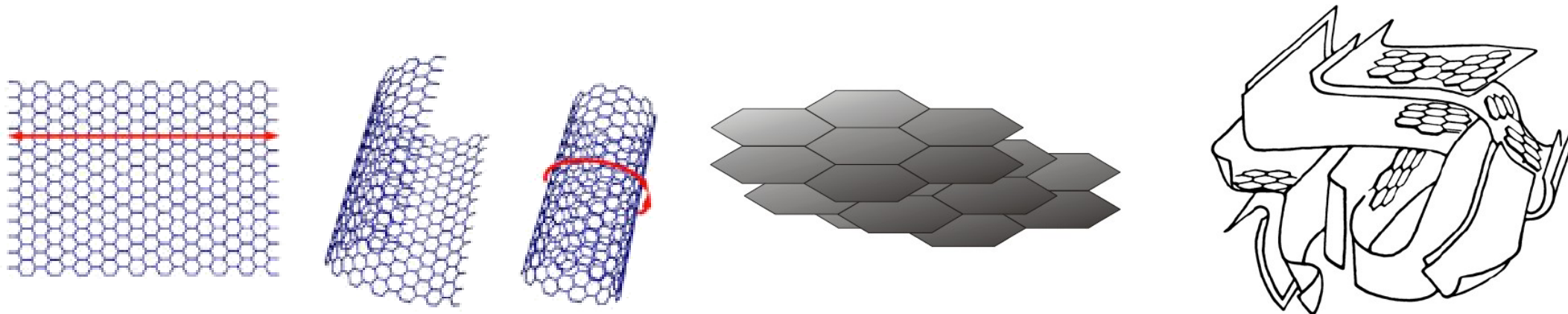
"Grafen-oksidi na bazi uglja: svijetla
budućnost našeg crnog zlata"

MALO DA VAS PROVEDEM KROZ SVIJET NANOUGLJENIČNIH MATERIJALA

Materijali koji imaju bar jednu dimenziju <100 nm i svi imaju za osnovu heksagonalnu strukturu sp² hibridizovanog ugljenika

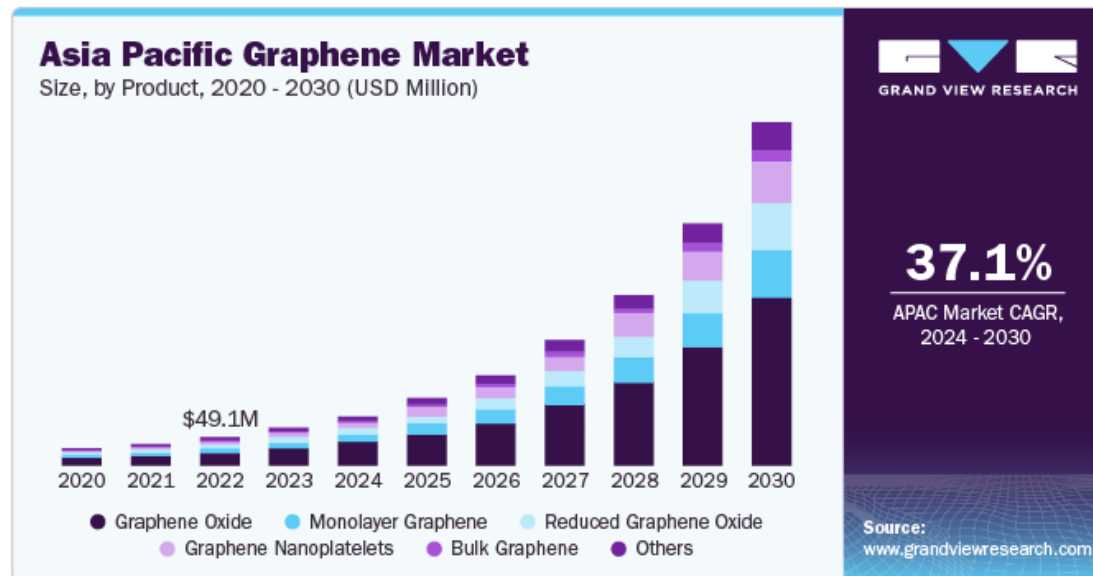

ZAŠTO JE GRAFEN TAKO BITAN-POTENCIJALNO NAJBITNIJI OD NJIH ?

Širok raspon primjena:

Izuzetna svojstva grafena su ga učinila vrijednim u različitim poljima, uključujući poluprovodnike, elektroniku, baterije i kompozite.

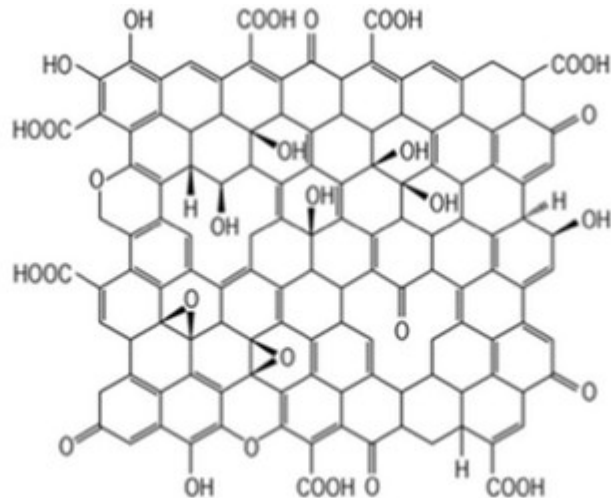
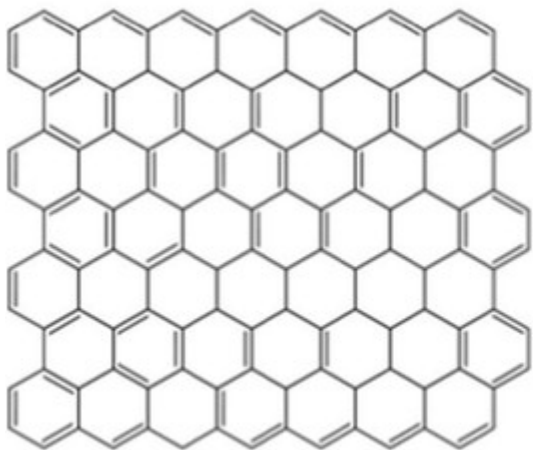
Potrebe za grafenom na svijetu:

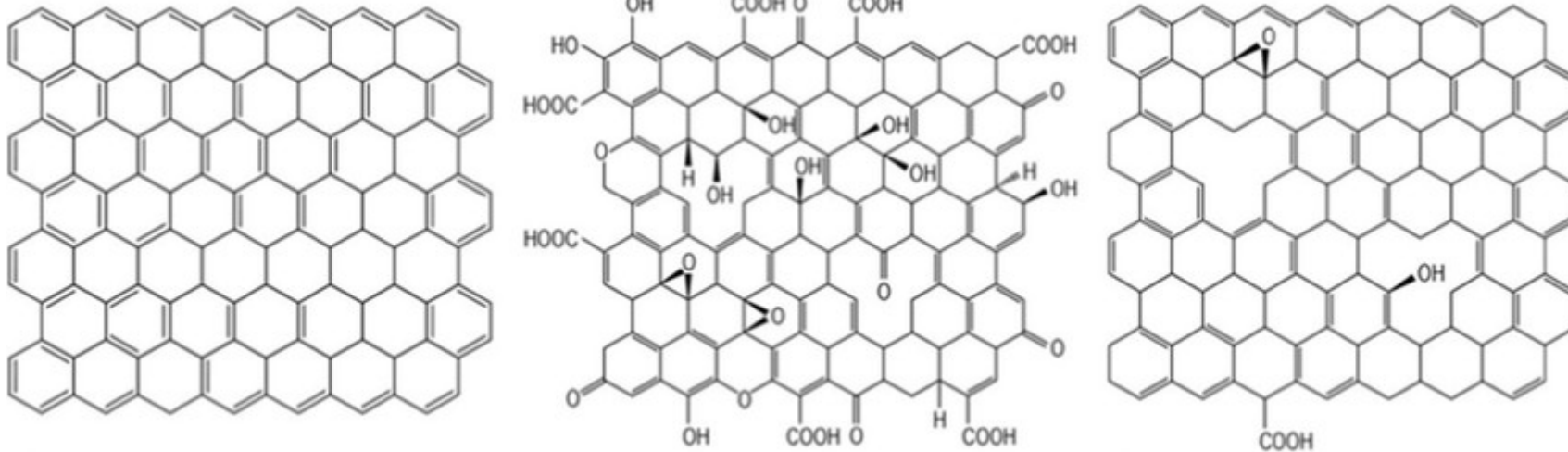
GRAFEN NASUPROT GRAFEN OKSIDA

- ❑ Izuzetna čvrstina: Mikroskopski, grafen je najjači materijal ikada izmjeren.
- ❑ Električna provodljivost: Grafen vrlo efikasno provodi toplotu i električnu energiju duž svoje ravni. Zapravo, njegova gustina električne struje je milion puta veća od bakra, a unutrašnja pokretljivost je 100 puta veća od silicijumske.
- ❑ Transparentnost: Uprkos svojoj crnoj boji u masivnom grafitu, jedan list grafena je skoro providan zbog svoje ekstremne tankosti. Apsorbuje svetlost na svim vidljivim talasnim dužinama.
- ❑ Jedinstvena elektronska svojstva: Nosači naboja u grafenu pokazuju linearnu ovisnost energije i impulsa, za razliku od kvadratne ovisnosti koja se može vidjeti u većini materijala.

- ❑ Grafen oksid (GO) je oksidisani oblik grafena.
- ❑ Proizvodi se oksidacijom slojeva grafena pomoću jakih kiselina
- ❑ Uvedene su funkcionalne grupe koje sadrže kiseonik (kao što su hidroksil i karboksil), što čini GO hidrofilnim.
- ❑ GO se lakše suspenduje u vodi i drugim rastvaračima, što omogućava različite primjene.
- ❑ Međutim, GO nije tako provodljiv kao čisti grafen zbog prisustva funkcionalnih grupa

ALI TU JE I REDUKOVANI GRAFEN OKSID, DA SPASI STVAR

- ❑ Redukovani grafen oksid (rGO):
- ❑ rGO se dobija redukcijom grafenskog oksida.
- ❑ Redukcija uključuje uklanjanje nekih funkcionalnih grupa koje sadrže kiseonik iz GO.
- ❑ Proces redukcije obnavlja neke od sp² veza ugljik-ugljenik u grafenskoj rešeci, čineći rGO provodljivijim od GO.
- ❑ rGO zadržava neke nedostatke i strukturni poremećaj zbog procesa redukcije.

EKOLOŠKE ZAVRZLAME, ŠTA JE PRED N

- Famosni „Green Deal“
- Naš „doprinos“: emisije gasova staklene bašte oko 7,25 CO₂eq/stanovniku (za oko 17% manje nego u EU !?!?!)
- ŠTA SMO POTPISALI: BiH se zalaže za smanjenje emisija gasova staklene bašte do 2030. godine u sektorima elektroenergetike, daljinskog grijanja, zgradarstva, transporta, industrije, poljoprivrede, otpada i šumarstva (kroz povećanje ponora) za ukupno 12,8% u odnosu na 2014. godinu (bezuslovni cilj), odnosno 17,5% u odnosu na 2014. godinu (uslovni cilj – uz intenzivniju međunarodnu pomoć).

DA LI MOŽEMO BEZ UGLJA, ENERGETSKA SLIKA BOSNE I HERCEGOVINE

AGENCIJA ZA STATISTIKU BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCY FOR STATISTICS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

SAOPĆENJE
FIRST RELEASE

Obavezni ste da prilikom dozvoljenih radnji, u svom proizvodu ili aplikaciji navedete izvor podataka.
You are required to specify a data source when allowed in your product or application.

GODINA/YEAR XI

SARAJEVO, 28.02.2023.

BROJ/NUMBER 12

STATISTIKA ENERGIJE
ENERGY STATISTICS

Bruto proizvodnja električne energije u Bosni i Hercegovini u decembru 2022. godini iznosi 1 519 GWh.
Hidroelektrane su učestvovala sa 38,6%, termoelektrane sa 59,3%, a solarne i vjetroelektrane sa 2,1%.

Tabela 1. Snabdijevanje električnom energijom, BiH

Table 1. Electricity supply, BiH

GWh

Snabdijevanje	2021			2022			Supply
	X	XI	XII	X	XI	XII	
Bruto proizvodnja	1 310	1 560	1 808	1 108	1 340	1 519	Gross production
Hidroelektrane	356	568	821	307	336	587	Hydro power plants
Termoelektrane	912	953	935	773	965	901	Thermal power plants
VE i SE	42	39	52	28	39	31	Wind and Solar
Neto proizvodnja	1 186	1 434	1 698	1 025	1 244	1 416	Net production
Hidroelektrane	323	535	804	301	334	572	Hydro power plants
Termoelektrane	821	860	841	696	872	813	Thermal power plants
VE i SE	42	39	52	28	39	31	Wind and Solar
Uvoz	319	206	254	398	314	416	Import
Izvoz	504	622	829	474	554	716	Export
Raspoloživo za finalnu potrošnju	1 001	1 019	1 123	949	1 004	1 116	Available for final consumption

NE DAJMO NAŠ UGALJ-ON JE NAŠA ŠANSA ! ŠTA TO MORAMO

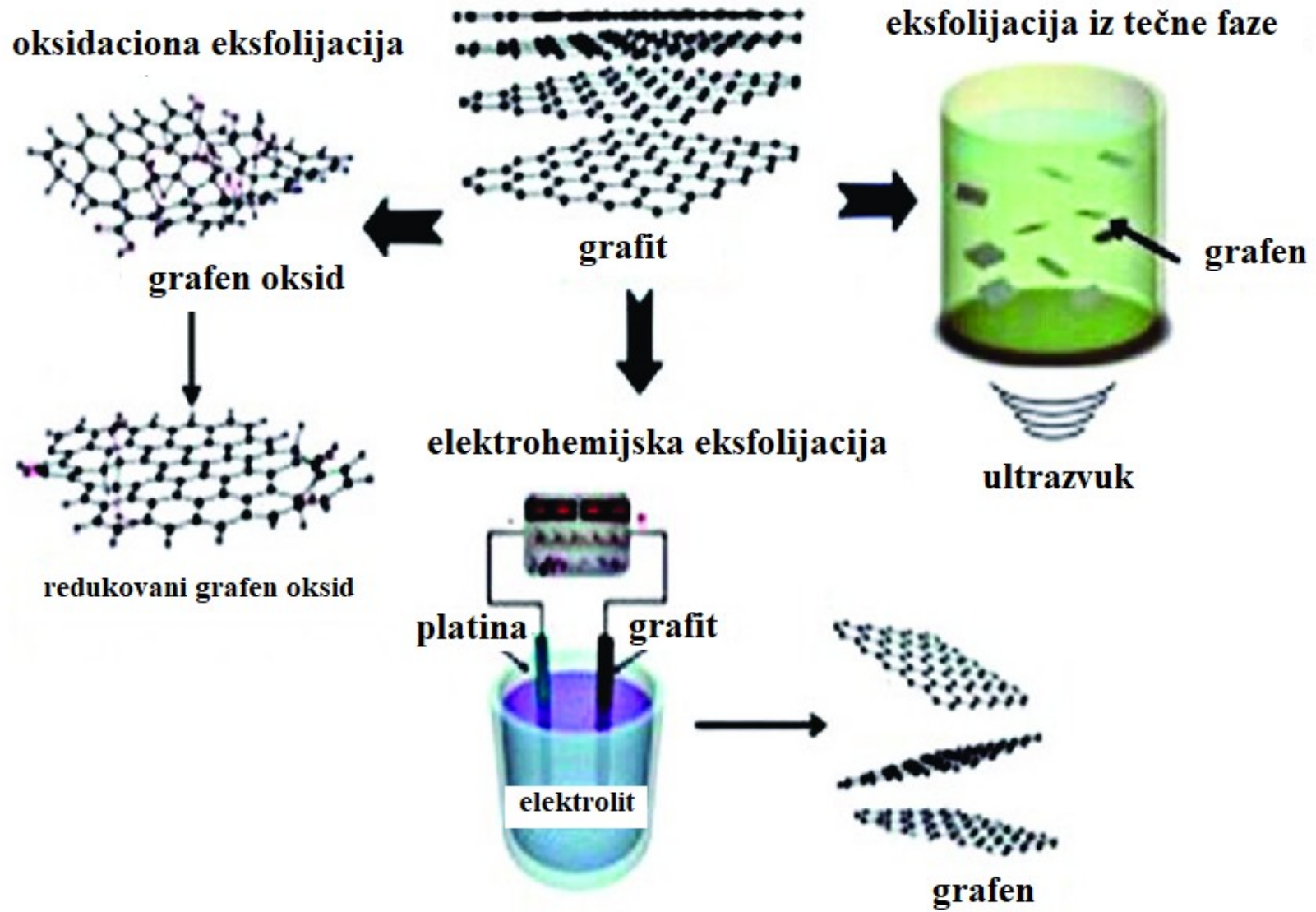

- Dati rudarima bolje uslove rada ali zadržati eksploataciju uglja
- Dići bezbjednosne uslove u rudnicima na vrhunski nivo ! BEZUSLOVNO
- Sisteme za prečišćavanje emisionih gasova i čestica u termoelektranama dići na najviši mogući nivo – ISPLATI SE

- ...vrim

UKRATKO O METODAMA ZA ZA PROIZVODNJU GRAFENA

Ako može iz grafita

Zašto ne bi moglo i iz uglja?

↑

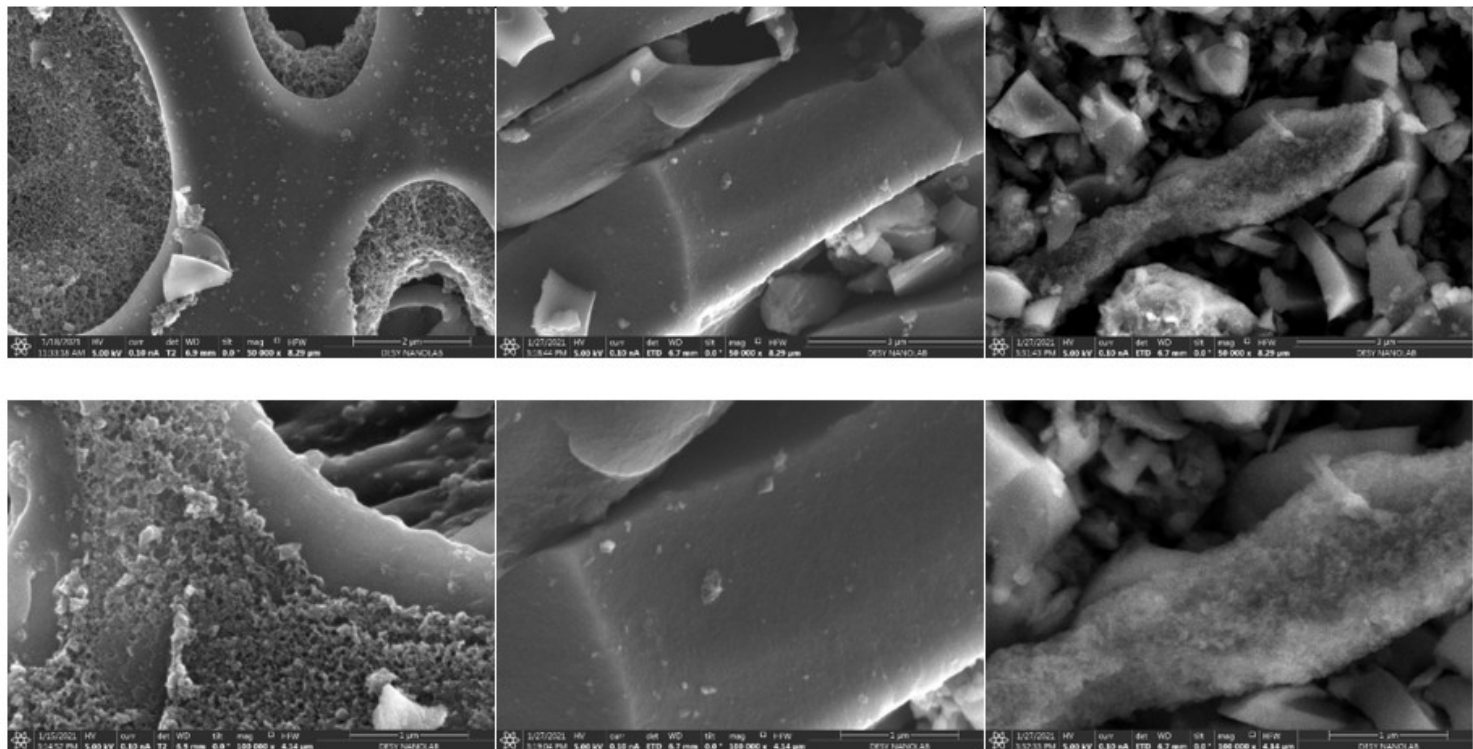
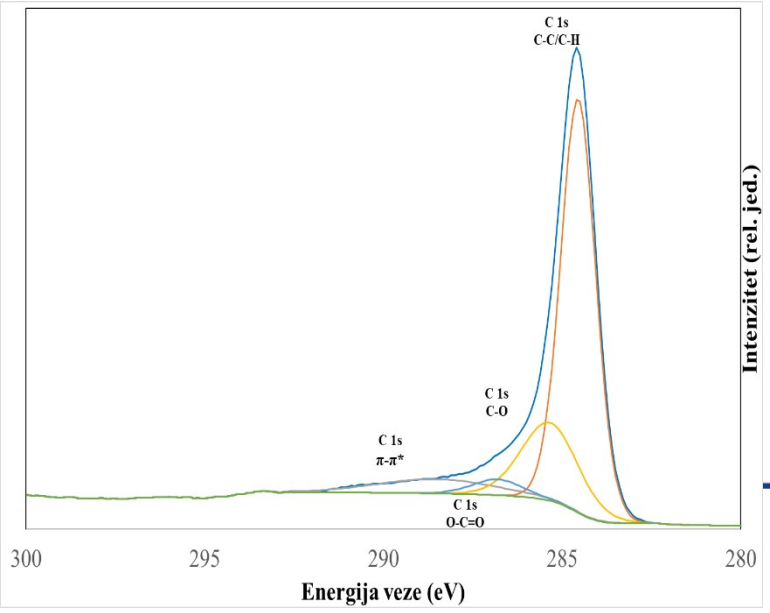
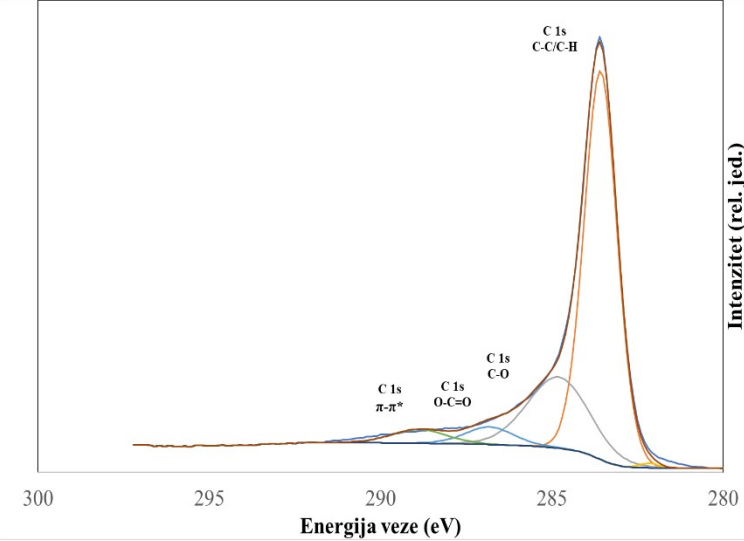
TRAŽIMO VAŠU POMOĆ I NOVU ŠANSU ZA NAŠ UGALJ!

- Izuzetno važna saradnja između geologa, rudarskih inženjera, hemičara i inženjera tehnologije u narednim godinama
- Presjek kvaliteta naših ugljeva, potraga za najboljim kandidatom
- U toku su naše pripreme za postavku laboratorijske opreme kroz mikro-projekat podržan od strane Ministarstva za naučnotehnološki razvoj i visoko obrazovanje Republike Srpske

„Структурна испитивања са пробама компатибилности домаћих угљева за производњу графен оксида методом електрохемијске ексфолијације“

NAJVAŽNIJE: URADITI SLIKU XPS SPEKTROSKOPIJE I SEM MIKROSKOPIJE SVIH BIH UGLJEVA

Primjer kvaliteta našeg uglja:

NISMO SAMI, IMAMO PODRŠKU DIJASPORE: PROF LOŠIĆ

Prof Dusan Losic
 Director ARC Graphene Research Hub
 Dept. Director ARC Research Hub for
 Advanced Manufacturing with 2D
 materials
 University of Adelaide
 School of Chemical Engineering

Industrial scale-up of graphene manufacturing

Our Lab scale cell (2016-17)

Translated to industrial Scale (2018-19)

World first Electrochemical Production plant

first graphene
Perth, WA

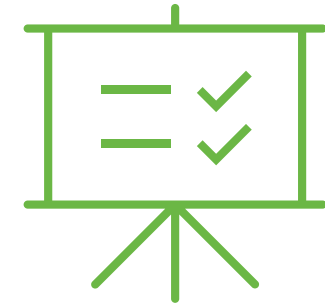
First Electrochemical Industrial process for production of graphene from graphite developed by our team (100 t/pa capacity) and First Graphene, WA, Australia (world leading graphene producer)

- ✓ Simple electrochemical process
- ✓ Environmentally green, sustainable, minor waste,
- ✓ Low-cost, low energy footprint
- ✓ High-quality graphene materials

NAJVAŽNIJE OD SVEGA

Stalo nam je da naši mladi prvi shvate važnost ovih ideja!

Projekat RIS BRIEFCASE
promocija nauka o materijalima mladima

NAŠ KONZORCIJUM

RIS
Briefcase
of mineral applications

RIS Briefcase

of mineral applications

Supported by

PARTNERS

REPUBLIC OF ESTONIA
GEOLOGICAL SURVEY

RIS TASK PARTNERS

Hvala na pažnji drage kolege!

Co-funded by the
European Union

eitrawmaterials.eu

EITRawMaterials